

ІСТОРІЯ НАУКИ. ПЕРСОНАЛІЇ

УДК 58:929 Шиманська

С. В. ПИДА, М. М. БАРНА, Л. С. БАРНА

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, Тернопіль, 46027

ШИМАНСЬКА В. О. — ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ БОТАНІК: СИСТЕМАТИК РОСЛИН, РЕСУРСОЗНАВЕЦЬ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ФІТОСОЗОЛОГ І ПЕДАГОГ (до 95-річчя від дня народження)

ДОЦЕНТ ВАЛЕНТИНА ОМЕЛЯНІВНА ШИМАНСЬКА

Доля – це не випадок, – це вибір.

Доля – це не те, чого потрібно чекати.

Доля – це те, чого потрібно досягти.

Вільям Дженнінгс Браян

Ім'я Шиманської Валентини Омелянівни займає гідне місце в когорті вчених-ботаніків України, які своєю невтомною працею, плідною науковою діяльністю зробили вагомий внесок у розвиток ботанічної науки та в організацію педагогічного процесу вищої школи України.

Шиманська В. О. — відомий український вчений-ботанік, систематик рослин, флорист і ресурсознавець лікарських рослин, кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри ботаніки Кременецького державного педагогічного інституту (1967—1969) та Тернопільського державного педагогічного інституту (1969—1977 і 1981—1988). З Валентиною Омелянівною Шиманською довелось працювати упродовж багатьох років (1971—2002, 1982—1988, 2002) на кафедрі ботаніки, яку вона очолювала, двом із співавторів (М. М. Барні, С. В. Пиді) та двом співавторам (С. В. Пиді і Л. С. Барні), котрі навчаючись на природничому факультеті (1977—1982 рр.) Тернопільського державного педагогічного інституту, слухали глибоко наукові, фахово та методично досконалі лекції великого знавця флори Подільського краю і Карпат, прекрасного лектора з педагогічним талантом.

Валентина Омелянівна Шиманська народилася 10 вересня 1923 року в м. Дубно Рівненської області у сім'ї робітників Шиманського Омеляна Григоровича (1883 р.н.-1947 р. смерті) та Шиманської (Буцько) Олександри Павлівни 1887 р.н. – 1953 р. смерті). Вона була дуже очікуваною пізньою дитиною у сім'ї. Коли Валентині виповнилося 7 років у 1930 р. батьки віддали її на навчання в початкову семирічну школу м. Дубно, яку закінчила в 1937 р. Вона була допитливою та старанною ученицею, яка намагалася якомога більше переймати цінні знання. У цьому ж році поступила вчитись в жіночу технічну школу м. Дубно, яку закінчила в 1939 р. У 1939 р. західна Україна була звільнена від поляків і Валентина Омелянівна продовжила навчання у СШ № 2 м. Дубно і в 1941 р. закінчила 8 клас. З початком Другої світової війни навчання в школі було перервано і Валентина Омелянівна пішла працювати ремонтним робітником станції Дубно. Після звільнення міста Дубно від німецьких фашистів у 1944 р. В. О. працювала секретарем – машиністкою райпрокуратури, пізніше білетним касиром станції Дубно. З 1946 р. В. О. навчалася у Дубнівському педучилищі, одночасно працювала бухгалтером в педучилищі та вчилася у вечірній середній школі робітничої молоді. У 1947 році помирає її батько у віці 64 роки. Валентині Омелянівні у цей час лише 24 роки. Вона залишається без батьківської підтримки, допомоги, порад. Але бажання вчитися, пізнавати природу, досліджувати рослини домінувало у всіх її мріях і бажаннях.

Досліджуючи постать вченого-ботаніка Шиманської В. О. важливо проаналізувати період коли власне відбувалося формування її наукового світогляду та становлення як вченого-дослідника. Валентині Омелянівні долею судилося вчитися і працювати на зламі історичних подій ХХ століття: після розпаду Австро-Угорської імперії Галичина була захоплена Польщею, Друга світова війна, період відбудови. Здобувати знання доводилося і в холоді і в голоді. Валентина Омелянівна успадкувала від батьків любов до рідної землі, природи рідного краю. Батьки з дитинства прищепили в родинному оточенні почуття добра, чесності та порядності. І в 1948 році вона поступає вчитися на біологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1945 році на біологічному факультеті університету були утворені два ботанічні підрозділи: кафедра вищих рослин і кафедра нижчих рослин. Кафедрою вищих рослин керували професор Михайло Попов (1945–1948) та професор Петро Ярошенко (1948–1953). Кафедра нижчих рослин працювала під керівництвом професора Андрія Лазаренка (1948–1955).

З характеристики студентки 5 курсу підписаної деканом біологічного факультету доц. І. А. Медяник: «Студентка спеціалізується на кафедрі морфології і систематики вищих рослин. До навчання проявляла сумлінне відношення. Показала видатні здібності до наукової роботи. Виконала завдання наукового студентського товариства стосовно дослідження рослин народної медицини. Ця робота є цінною і оригінальною і вже готова до друку. Зроблена Шиманською спільно зі студенткою Скобало доповідь на науковій студентській конференції 1952 р. була удостоєна на загальноміському огляді першої премії. Громадські доручення завжди виконувала з охотою і сумлінно, постійно брала участь в художньому оформленні курсової стінгазети».

У 1953 р. закінчує навчання в університеті з присвоєнням кваліфікації біолога-ботаніка. З 26 серпня 1953 по 1969 рр. працювала асистентом, старшим викладачем, доцентом і завідувачем кафедри ботаніки Кременецького державного педагогічного інституту. З характеристики ректора Кременецького педінституту доц. М. Л. Бригінця «до роботи відноситься добросовісно, знає і любить свою роботу. Лекції і практичні заняття проводить на достатньому ідейному і теоретичному рівнях. Бере активну участь в суспільному житті інституту і міста». За цей період нею були організовані наукові дослідження з вивчення ресурсів лікарських рослин у північно-західних областях України [1, 2].

Проведені глибокі наукові дослідження з ресурсознавства дозволили Валентині Омелянівні одержати та проаналізувати великий масив наукових даних щодо зростання, поширення та запасів лікарських рослин у північно-західних областях України і на основі цього великого фактичного матеріалу підготувати та захистити 7 вересня 1966 р. дисертацію у Львівському університеті на тему: «Лікарські рослини народної медицини північно-західних областей УРСР» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 094-ботаніка. 29 листопада 1967 р. Вищою атестаційною комісією Міністерства вищої і середньої освіти СРСР їй присуджено науковий ступінь і видано диплом кандидата біологічних наук.

Пропрацювавши менше року після захисту дисертації, Валентина Омелянівна з 1967 року очолила кафедру ботаніки інституту. На цій посаді сповна виявилися її здібності як науковця. 11 вересня 1968 р. Вищою атестаційною комісією Міністерства вищої і середньої освіти СРСР Шиманській В. О. присвоєно вчене звання доцента по кафедрі ботаніки. Вона продовжувала досліджувати різні аспекти лікарських рослин західних областей України: їх поширення, ресурси, запаси та заготівлю, хімічний склад та використання у процесі лікування різних недуг – зокрема зобу і злоякісних пухлин, серцево-судинних і шлунково-кишкових захворювань, жовчогінних препаратів із лікарських рослин, які зростають у північно-західних областях України, лікарських рослин для лікування захворювань ЛОР органів тощо. Досліджуючи лікарські рослини західних областей України, В. О. Шиманській вдалося виявити нові види, що використовуються у народній медицині, зокрема кровоспинні та стимулюючі кровотворення рослини, флавоноїдоносні рослини ранньоквітучої флори Карпат та ін.

Значний обсяг у дослідженні лікарських рослин В. О. Шиманської займають питання охорони та раціонального використання лікарських ресурсів. Нею розроблені практичні заходи щодо охорони та використання лікарських рослин у процесі їх заготівлі. Цими рекомендаціями у своїй практичній роботі користувалися та й нині продовжують їх використовувати обласні аптекоуправління Тернопільської, Волинської, Рівненської та Закарпатської областей.

Зібраний великий фактичний матеріал щодо поширення, запасів та використання лікарських рослин у народній медицині послужили В. О. Шиманській надійною науковою базою для підготовки та публікації наукових статей, виступів з доповідями на Міжнародних і Всеукраїнських наукових конференціях, з'їздах Українського ботанічного товариства тощо.

Особливі організаторські здібності завідувач кафедри ботаніки, доцент Валентина Омелянівна Шиманська виявила в Тернопільському державному педагогічному інституті, де необхідно було заново створювати навчально-матеріальну базу природничого факультету: агробіостанцію, біостанціону для проведення навчальних практик з ботаніки та зоології, закласти дендрарій, озеленювати територію навколо головного навчально-адміністративного корпусу інституту. Особливо активно та наполегливо виконання всіх цих робіт організувала Валентина Омелянівна Шиманська, коли в 1974 р. ректором Тернопільського державного педагогічного інституту було призначено доктора біологічних наук, професора Явоненка Олександра Федотовича, який вмів та професійно не лише доручав всьому професорсько-викладацькому колективу кафедри ботаніки реалізацію цих завдань, але й допомагав у їх вирішенні

На кафедрі ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка функціонує навчальна лабораторія морфології та систематики рослин – гербарій, основним завданням якої є створення, зберігання та систематизація колекційних фондів вищих рослин. Гербарій сприяє пропаганді різних аспектів

охорони та раціонального використання фіторізноманіття, екологічній освіті, вихованню студентів, вдосконаленню процесу навчання і підготовки висококваліфікованих фахівців. Створення лабораторії припадає на кінець XVIII – початок XIX ст., коли у місті Кременці на базі єзуїтського колегіуму було відкрито Вищу Волинську гімназію (1805 р.). Інтенсивні ботанічні дослідження у гімназії розпочалися з приходом на посаду викладача і директора ботанічного саду Віллібальда Бессера.

1940 року на базі Кременецького ліцею було відкрито Кременецький учительський інститут, у складі якого був природничо–географічний факультет. На основі кафедри природознавства і географії (1950 р.), після реорганізації учительського інституту в педагогічний, була створена кафедра ботаніки, що поступово поповнювалася висококваліфікованими науковцями, які успішно працювали над вивченням регіональної флори і формуванням гербарію (Б. Заверуха, В. Шиманська, С. Зелінка). На сьогоднішній день, гербарій кафедри ботаніки та зоології входить в перелік гербаріїв Index Herbariorum, який веде Інститут ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України, з акронімом TERN, нараховує близько 30000 гербарних аркушів і включає такі розділи: науковий гербарій; навчальний гербарій; обмінний фонд.

Адже, як сказав Карл Лінней: “Гербарій більш вагомий від усякого малюнка: малюнок можна повторити, віддрукувати, розмножити, зберегти копію, а гербарій – ні, він неповторний”.

Незважаючи на тривалий період створення належної навчально-матеріальної бази природничого факультету, в центрі уваги завідувача кафедри ботаніки, доцента Валентини Омелянівни Шиманської та й всього професорсько-викладацького колективу кафедри ботаніки постійно знаходилися питання щодо продовження глибоких систематичних і флористичних досліджень, запровадження нових напрямів дослідження з фізіології та біохімії рослин, організація з 1971 р. досліджень з цитоембріології Квіткових рослин, розширення досліджень з методики викладання біологічних дисциплін у середній загальноосвітній та вищій школі [2].

Результатом цих глибоких наукових досліджень став захист кандидатських дисертацій, написання монографій, підготовка підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій. Загальний науковий доробок доцента В. О. Шиманської становить понад 150 наукових і науково-методичних праць.

Окрім педагогічного процесу та науково-дослідної роботи В. О. Шиманська активно займалася громадською діяльністю: обиралася членом вченої ради факультету, головою Тернопільського відділення Українського ботанічного товариства, членом Тернопільського обласного товариства охорони природи, призначалася куратором академічних груп.

Надзвичайно вагомим доробком педагогічної діяльності доцента О. В. Шиманської є те, що серед її учнів є один академік НАН України (Б. М. Данилишин), понад 30 докторів наук, професорів (Н. М. Дробик, В. З. Курант, В. В. Грубінко, А. В. Степанюк, А. Ф. Бурбан, Л. С. Тасенкевич, С. В. Пида, С. М. Кікінежді та багато ін.) і понад 100 кандидатів наук, доцентів, старших наукових співробітників (А. І. Герц, Л. С. Барна, Г. Я. Жирська, Н. Й. Міщук, В. С. Барановський, В. О. Хоменчук, О. Б. Конончук, Л. О. Шевчук, С. С. Подобівський та багато ін.), які нині працюють у різних науково-дослідних установах і вищих навчальних закладах України.

Валентина Омелянівна Шиманська була знаним флористом і систематиком рослин, мудрим організатором ботанічних досліджень, талановитим викладачем, якого любили та поважали студенти, доброзичливою і толерантною Людиною.

На завершення доцільно зазначити допоки у вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах України будуть такі викладачі і вчені, якою була і надалі залишається в пам'яті своїх друзів, колег і учнів кандидат біологічних наук, доцент Валентина Омелянівна Шиманська, вища педагогічна школа і біологічна, в тому числі й ботанічна, наука України будуть успішно розвиватися.

**Наукові та навчально-методичні праці
доцента В. О. Шиманської**

Протягом навчально-педагогічної діяльності доцент В. О. Шиманська опублікувала понад 150 наукових і навчально-методичних праць, у тому числі захистила кандидатську дисертацію, понад 50 статей у наукових фахових та інших виданнях, понад 75 матеріалів і тез доповідей на Міжнародних конгресах, симпозіумах, конференціях, семінарах, Всесоюзних і Всеукраїнських наукових конференціях, з'їздах наукових товариств, симпозіумах, нарадах, семінарах, понад 20 науково-популярних статей. Нижче наведено бібліографічний опис основних наукових і навчально-методичних праць доцента В. О. Шиманської.

Кандидатська дисертація та її автореферат

1. **Лекарственные растения народной медицины северо-западных областей УССР [Рукопись]: дис. ...канд. биол. наук: 094 – ботаника / Шиманская Валентина Емельяновна; Львовский государственный университет. — Львов, 1966. — 188 с.**
2. **Лекарственные растения народной медицины северо-западных областей УССР: автореф. дис. ...канд. биол. наук: 094 – ботаника / Шиманская Валентина Емельяновна; Львовский государственный университет. — Львов, 1966. — 20 с.**

Статті у наукових фахових та інших виданнях

1. **Болотні заказники Західного Поділля / С. В. Зелінка, Л. С. Балашов, В. О. Шиманська // Укр. ботан. журн. — 1984. — Т. 41, № 6. — С. 77—81.**
2. **Ботаніко-географічні особливості природи Середнього Придністров'я / Л. Царик, В. Шиманська, М. Чайковський // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1998. — № 1. — С. 75—77.**
3. **Глікозидоносні рослини Західного Поділля / В. О. Шиманська, М. Л. Бригінець, Л. С. Тасенкевич // Досягнення ботанічної науки на Україні. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 184—189.**
4. **Деякі декоративні рослини Товтрового кряжа на Поділлі та їх охорона / С. В. Зелінка, В. О. Шиманська // Досягнення ботанічної науки на Україні 1970—1973 рр. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 111—115.**
5. **Застосування деяких рослин для лікування зубу та «раку» в народній медицині / В. О. Шиманська // Наукові записки Кременецького пед. ін.-ту. — Тернопіль, 1962. — С. 55—59.**
6. **Застосування деяких рослин при гіпертонічній хворобі народною медициною Львівського економічного району / В. О. Шиманська // Наукові записки Кременецького пед. ін.-ту. Тернопіль, 1962. — С. 29—35.**
7. **Зелені перлини Тернопілля / В. О. Шиманська, Г. М. Барановська // Початкова школа. — 1989. — № 3. — С. 79—83.**
8. **Інтродуковані деревні рослини в озелененні м. Тернополя / С. В. Зелінка, С. П. Малаховський, В. О. Шиманська, М. Л. Бригінець // Досягнення ботанічної науки на Україні 1970—1973 рр. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 199—205.**
9. **Лікарські рослини в отоларингології / В. О. Шиманська, М. Л. Бригінець, С. М. Кіт, П. О. Кравчук // Досягнення ботанічної науки на Україні. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 235—236.**
10. **Лікарські рослини народної медицини Львівського економічного району / В. О. Шиманська // Щорічник Укр. ботан. т-ва. — К., 1960. — С. 66—70.**
11. **Лікарські рослини Тернопільської області та їх охорона / В. О. Шиманська, М. Л. Бригінець // Досягнення ботанічної науки на Україні. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 179—184.**
12. **Про вплив витяжок з рослин на серцево-судинну систему / В. О. Шиманська, С. М. Кіт, М. Л. Бригінець // Досягнення ботанічної науки на Україні. — К.: Наук. думка, 1975. — С. 101—105.**
13. **Про охорону та впровадження в культуру деяких рідкісних рослин Західного Поділля / С. В. Зелінка, В. О. Шиманська // Охорона, вивчення та збагачення рослинного світу. — К., 1974. — Вип. 1. — С. 90—94.**
14. **Распространение лабазника обыкновенного (*Filipendula vulgaris* Moench.) в Тернопольской области и необходимость его охраны / В. Е. Шиманская, С. В. Зелинка, И. П. Теребуха //**

- Ботанические исследования на Украине: Доклады УБО АН УССР. Ин-тут ботаники им. Н. Г. Холодного. — Киев; Наук. думка, 1990. — С. 119—124.
15. **Рациональное использование и охрана лекарственных растений лесных биогеоценозов Западного Полесья** / В. Е. Шиманская, С. В. Зелинка // Флора и растительность Украины: Сб. науч. трудов. — Киев: Наук. думка, 1986. — С. 133—137.
 16. **Редкое лекарственное растение** / Б. В. Заверуха, В. Е. Шиманская // Природа. — 1960. — № 11. — С. 109—112.
 17. **Ресурси дикорослих лікарських рослин північних районів Івано-Франківської області** / В. О. Шиманська, С. М. Кіт // Фармацевтичний журнал. — 1975. — № 4. — С. 57—62.
 18. **Рідкісні види лікарських рослин Поділля та їх охорона** / В. О. Шиманська, С. В. Зелінка // Досягнення ботаничної науки на Україні 1974—1975 рр. — К.: Наук. думка, 1975. — С. 229—235.
 19. **Розвиток ботаничної науки на Тернопіллі** / К. М. Векірчик, М. М. Барна, І. М. Бутницький, В. О. Шиманська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1998. — № 2 (4). — С. 101—106.
 20. **Рослини народної медицини в лікуванні злоякісних пухлин** / В. О. Шиманська, М. Л. Бригінець // Досягнення ботаничної науки на Україні. — К.: Наук. думка, 1975. — С. 99—104.
 21. **Рослинність і флора заповідного урочища Нирків та стан їх охорони** / С. В. Зелінка, В. О. Шиманська // Досягнення ботаничної науки на Україні 1974—1975 рр. — К.: Наук. думка, 1977. — С. 142—145.
 22. **Флавоноїдонні рослини в ранньоквітучій флорі Карпат** / В. О. Шиманська, С. М. Кіт // Фармацевтичний журнал. — 1970. — № 5. — С. 45—49.
 23. **Флора лесов Карпат как источник получения маточных и кровоостанавливающих лекарственных препаратов** / С. М. Кит, Н. Д. Качан, В. Е. Шиманская // Рациональное использование лесосырьевых ресурсов и повышение продуктивности лесов. — Ивано-Франковск. — 1972. — С. 232—236.

Конференції, з'їзди, симпозиуми та семінари

1. **Ботанические памятники на Тернопольщине** / С. В. Зелинка, В. Е. Шиманская, Н. П. Чайковский // Проблемы изучения и использования природных богатств водных ресурсов и охраны природы: Материалы Второй науч. конф. по изучению и использованию производительных сил Подолья, (Киев, 1971 г.). — Киев, 1971. — С. 46—48.
2. **Деякі відомості про місцезростання і запаси цибулі ведмежої в межах Тернопільщини** / В. О. Шиманська, С. М. Кіт, Б. П. Воляник // Тези міжобл. наук.-практ. конф., (м. Івано-Франківськ, 1978). — Івано-Франківськ, 1978. — С. 41—42.
3. **Динамика травостоя некоторых лекарственных растений а степных ассоциациях Западной Подолии** / В. Е. Шиманская // Материалы по динамике растительного покрова. — Владимир, 1968. — С. 73—74.
4. **Запаси конвалії звичайної на території Ківерцівського району Волинської області** / В. О. Шиманська, Б. П. Воляник // VI з'їзд Укр. ботан. т-ва.: Тези доп. — К.: Наук. думка, 1977. — С. 266—267.
5. **Заповідні ділянки — місця охорони і відтворення ресурсів лікарських рослин на Тернопільщині** / В. О. Шиманська, С. В. Зелінка, М. Л. Бригінець // Охорона природи та раціональне використання природних ресурсів у західних областях УРСР: Тези доп. міжоблас. конф., (м. Львів, 1974 р.). — Львів, 1974. — С. 136—138.
6. **Застосування дикоростучих рослин західних областей УРСР для лікування гіпертонії** / В. О. Шиманська // Проблеми патології серцево-судинної системи: Тези доп. наук. конф., (м. Івано-Франківськ, 1964 р.). — Івано-Франківськ, 1964. — С. 256—258.
7. **К методике организации самостоятельной работы студентов 2-го курса по ботанике (систематике растений)** / В. Е. Шиманская, С. В. Зелинка, Г. Н. Барановская // Дидактические проблемы подготовки учительских кадров: Тезисы науч.-практ. конф., (Тернополь, 1988 г.). — Тернополь, 1988. — С. 187—188.
8. **Кровоспинні та стимулюючі кровотворення рослини в народній медицині північно-західних областей УРСР** / В. О. Шиманська // Тези доп. звіт.-наук. коф. кафедр ін-ту. — Кременець, 1965. — С. 129—131.
9. **Лікарські рослини Західного Поділля, які вимагають невідкладної охорони** / В. О. Шиманська, С. В. Зелінка, М. Л. Бригінець // V з'їзд Укр. ботан. т-ва.: Тези доп. — Ужгород, 1977. — С. 148—149.

10. Лікарські рослини Західного Полісся, їх раціональне використання та охорона / В. О. Шиманська, В. О. Кіт // Матеріали IV з'їзду Укр. ботан. т-ва. — К., 1969. — С. 272—274.
11. Лікарські рослини народної медицини в лікуванні шлунково-кишкових захворювань / В. О. Шиманська // Тези доп. звіт.-наук. коф. кафедр ін-ту. — Кременець, 1965. — С. 126—129.
12. Лікарські рослини народної медицини Волині / В. О. Шиманська // Звітно-наук. конф.: Тези доп. — Вип. II. — Кременець, 1958. — С. 29—31.
13. Лікарські рослини народної медицини для лікування серцевих захворювань / В. О. Шиманська // Проблеми патології серцево-судинної системи: Тези доп. наук. конф., (м. Івано-Франківськ, 1964 р.). — Івано-Франківськ, 1964. — С. 254—256.
14. Лікарські рослини народної медицини Західного Поділля / В. О. Шиманська // Матеріали до вивчення природних ресурсів Поділля. — Тернопіль—Кременець, 1963. — С. 126—131.
15. Лікарські рослини північно-західних областей УРСР (запаси та заготівля) / В. О. Шиманська // Тези доп. звіт.-наук. коф. кафедр ін-ту. — Кременець, 1966. — С. 153—156.
16. Нові рослини народної медицини північно-західних областей УРСР / В. О. Шиманська // : Тези доп. звіт.-наук. коф. ін-ту. — Кременець, 1964. — С. 65—66.
17. Редкие лекарственные растения Западно-Подольского Приднестровья и их охрана / В. Е. Шиманская, С. В. Зелінка // VIII съезд Укр. ботан. о-ва: Тезисы докл. (отв. ред. К. М. Сытнык). — Киев: Наук. думка, 1987. — С. 247.
18. Ресурсы лекарственных растений северо-западных областей УССР / В. Е. Шиманская // Тезисы докл. респ. науч. конф. по проблеме «Биологические основы рационального использования, преобразования, и охраны растительного и животного мира». — Симферополь, 1965. — С. 186—188.
19. Рослини народної медицини для лікування серцевих захворювань / В. О. Шиманська // Матеріали III з'їзду Укр. ботан. т-ва. — К., 1965. — С. 302—303.
20. Рослини народної медицини північно-західних областей УРСР в лікуванні захворювань ЛОР органів / В. О. Шиманська, П. О. Кравчук // Тези доп. звіт.-наук. коф. кафедр ін-ту. — Кременець, 1967. — С. 101—105.
21. Серцеві засоби рослинного походження з народної медицини та їх фармакологічне дослідження / Ф. В. Ковшар, С. М. Кіт, Л. Г. Кульчицька, В. О. Шиманська // VI з'їзд Укр. т-ва фізіол. росл.: Тези доп. — К., 1961. — С. 41—46.
22. Фармакологическое изучение препаратов из растений, влияющих на функцию мужских половых органов / В. Е. Шиманская, Я. Г. Грицюк // Материалы II съезда фармакологов УССР. — Киев: Здоров'я, 1978. — С. 271—272.
23. Фармакологическое исследование сапиноносных растений Западной Подолии / В. Е. Шиманская, П. С. Кушнирык // Материалы II съезда фармакологов УССР. — Киев: Здоров'я, 1978. — С. 272—273.

Шиманська В. О. про відомих вчених в галузі освіти і науки

1. Букет польових квітів на свіжу могилу Степана Зелінки / М. М. Барна, Н. В. Мшанецька, В. О. Шиманська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2000. — № 3 (10). — С. 93—97.
2. Пам'яті Бориса Володимировича Заверухи / М. М. Барна, В. О. Шиманська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2001. — № 1 (12). — С. 104—107.

Публікації про життя та діяльність В. О. Шиманської

1. Шиманська В. О. // Бібліографія наукових і науково-методичних праць викладачів хіміко-біологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 1962–2002 рр. / [уклад. Барна М. М., Похила Л. С., Грубінко та ін.]; за ред. М. М. Барни. — Тернопіль: Видавничий відділ ТДПУ, 2002. — 182 с.
2. Формування гербарних колекцій (Б. Заверуха, В. Шиманська, С. Зелінка) // Гербарій кафедри ботаніки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка / Барна Микола, Зелінка Степан, Шанайда Надія, Шанайда Марія // Освітнянські музеї як осередки національного відродження. — Тернопіль: Вид. відділ ТДПУ, 2000. — С.41—44.
3. Барна М. М. Науковий гербарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка TERN*. Основні колектори: Б. Заверуха, С. Зелінка, Н.

- Мшанецька, В. Шиманська** / М. М. Барна, Н. В. Москалюк // Гербарій України. Index Herbariorum Ucrainicum / Редактор-укладач к.б.н. Н. М. Шиян. — К.: Альтерпрес, 2011. — С. 266—269.
4. **Пида С. В. В. О. Шиманська — відомий вчений-ботанік Подільського Краю** / С. В. Пида, М. М. Барна, Л. С. Барна // Подільські читання : зб. матеріалів Всеукр. наук. конф., (м. Кременець, 12—13 жовт. 2017 р.) / за заг. ред. О. І. Цищори. — Кременець: ВЦ КОППА ім. Тараса Шевченка, 2017. — С. 17—18
 5. **Тернопільська група. Шиманська Валентина Омелянівна** // Українське ботанічне товариство. Довідковий посібник / Уклад. С. М. Зиман, А. А. Мілько. Відп. ред. К. М. Ситник. — К.: Наук. думка, 1979. — С. 169—170, 205.
 6. **Тернопільська група. Шиманська Валентина Омелянівна** // Українське ботанічне товариство. Довідковий посібник. Вид. друге, допов. / Уклад. С. М. Зиман, Г. Д. Єрмоленко, О. Л. Ловеліус. Відп. ред. К. М. Ситник. — К.: Наук. думка, 1988. — 194, 231.
 7. **Шиманська Валентина Омелянівна — кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри ботаніки (1967–1977; 1981–1988)** // Нариси історії хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1940-2010) / М. М. Барна, В. З. Курант, Л. С. Барна, В. В. Грубінко, Б. Д. Грищук, В. І. Кваша, А. В. Степанюк / За ред. М. М. Барни. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. — С.
1. *Архів* Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. — м. Тернопіль, № спр. 679, арк .67.
 2. *Барна М. М.* Букет польових квітів на свіжу могилу Степана Зелінки / М. М. Барна, Н. В. Мшанецька, В. О. Шиманська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2000. — № 3 (10). — С. 93—97.
 3. *Барна М. М.* Гербарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка / М. М. Барна, Н. В. Москалюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2012. — № 1 (50). — С. 5—15.
 4. *Голицький* біостаціонар Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: створення функціонування та перспективи / М. М. Барна, Л. С. Барна, С. В. Пида, Н. М. Дробик, В. З. Курант, В. В. Грубінко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка. — 2018. — № 2 (73). — С. 218—233.
 5. *Барна М. М.* Пам'яті Бориса Володимировича Заверухи / М. М. Барна, В. О. Шиманська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2001. — № 1 (12). — С. 104—107.
 6. *Барна М. М.* Розвиток ботанічної науки в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка / М. М. Барна, Л. С. Барна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2010. — № 1 (42). — С. 3—25.
 7. *Бібліографія* наукових і науково-методичних праць викладачів хіміко-біологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 1962–2002 рр. / [уклад. Барна М. М., Похила Л. С., Грубінко та ін.]; за ред. М. М. Барни. — Тернопіль: Видавничий відділ ТДПУ, 2002. — 182 с.
 8. *Нариси* історії хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1940-2010) / М. М. Барна, В. З. Курант, Л. С. Барна, В. В. Грубінко, Б. Д. Грищук, В. І. Кваша, А. В. Степанюк / За ред. М. М. Барни. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. — 312 с. іл.
 9. **Пида С. В. В. О. Шиманська — відомий вчений-ботанік Подільського Краю** / С. В. Пида, М. М. Барна, Л. С. Барна // Подільські читання : зб. матеріалів Всеукр. наук. конф., (м. Кременець, 12—13 жовт. 2017 р.) / за заг. ред. Н. І. Дідух, О. І. Цищори. — Кременець: ВЦ КОППА ім. Тараса Шевченка, 2017. — С. 18.
 10. *Українське ботанічне товариство.* Довідковий посібник / Уклад. С. М. Зиман, А. А. Мілько. Відп. ред. К. М. Ситник. — К.: Наук. думка, 1979.
 11. *Українське ботанічне товариство.* Довідковий посібник. Вид. друге, допов. / Уклад. С. М. Зиман, Г. Д. Єрмоленко, О. Л. Ловеліус. Відп. ред. К. М. Ситник. — К.: Наук. думка, 1988.

S. V. Pyda, M. M. Barna, L. S. Barna

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

V.YE. SHYMANSKA, OUTSTANDING BOTANIST, PLANT TAXONOMIST, MEDICINAL PLANT AND PHYTOSOOZIOLOGY EXPERT (DEDICATED TO 95TH BIRTHDAY)

The name of Valentyna Yemelianivna Shymanska holds a prominent place among botanical scientists of Ukraine, who by their fruitful scientific activities made a significant contribution to the development of botanical science and to the organization of the pedagogical process of the higher school of Ukraine.

V.Ye. Shymanska is an outstanding Ukrainian botanist, plant taxonomist, florist and medicinal plant expert, Ph.D., Associate Professor, Head of the Department of Botany at Kremenets Pedagogical Institute (1967-1969) and the Ternopil State Pedagogical Institute (1969-1977 and 1981-1988).

Valentyna Yemelianivna Shymanska was born on September 10, 1923 in the town of Dubno, Rivne region, in the family of workers. In 1930 she started a 7-grade school in Dubno, and left it in 1937. In 1939, Valentyna Yemelianivna continued her studies in number 2 school of Dubno and left it in 1941. During World War II, her schooling was interrupted and she got a job as a maintenance worker at the Dubno railway station. In 1946, Valentyna Yemelianivna entered Dubno Pedagogical School. She got a part-time job as an accountant at the pedagogical school and attended evening classes at the secondary school for the working youth.

From 1948 to 1953 she studied at the Faculty of Biology of Ivan Franko Lviv State University. After graduating from the university on August 26, 1953 to 1969 she worked as an assistant, senior teacher, associate professor and head of the Department of Botany at Kremenets State Pedagogical Institute. Over this period she carried out research studies on the resources of medicinal plants in the north-western regions of Ukraine.

Her in-depth research of the resources of medicinal plants allowed Valentyna Yemelianivna to obtain and analyze a large amount of factual data serving the basis for the thesis on the topic: "Medicinal plants of conventional medicine in the northwestern regions of the Ukrainian SSR" which she defended in Lviv University on September 7, 1966. On November 29, 1967, a degree and the diploma of candidate of biological sciences were conferred on her by the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher and Secondary Education of the USSR and on September 11, 1968, Valentyna Yemelianivna was awarded the academic title of associate professor in the Department of Botany.

A significant amount of her research studies cover issues of the protection and reasonable use of medicinal resources.

V. Ye. Shymanska authored and coauthored over 100 scientific papers. At the Department of Botany of Ternopil State Pedagogical Institute, she launched the project of an herbarium, which today contains more than 30,000 herbarium sheets of plants of the Carpathians, Polissia and other Ukrainian regions.

Finally, V. Ye. Shymanska may be credited with paving the way for future generations of scientists and responsible citizens of Ukraine. Her memory will live on with her colleagues, disciples and friends.